DISPUTATIO PHYSICA,
TACTUM
SENSUUM EXTERNORUM MODERATOREM
exhibens,

Qvam

Ampliſſimæ Facultat. Philoſophicæ Indultu
In Alma Philurea

H. L. Q. C.

Ad d. VII. Septembr. M DC XCV.

Publico Eruditorum Examini
exponet

M. MICHAEL Ernſt Ettmüller/
Medicinæ Baccal.

Reſpondente

Chriſtian Gottlieb Reußner/
Lignic. Sileſio.

Literis JOHANN. GEORG.

58700 (17)

WELLCOME LIBRARY INSTITUTE

Q. D. B. V.

§. I.

DUm rubrica præſentis Diſſertationis Senſuum rationem ſub Tactus ſpecie explicare promittit, eqvidem probè recordor illius Stoicorum hypotheſeos, qva animam ſenſitivam inſtar Polypi cujuſdam ſibi concipiebant, piſcis nempe prælongis & multis cruribus inſtructi, cujus caput in cerebro, brachia vero ſ. crura per ſenſuum organa intermediis nervis exporrecta, objectorum ſenſibilium impreſſiones exciperent, & ad commune ſenſorium deveherent. Qvam qvidem analogiam, cæteris paribus, Philoſophis his eo promtius concedere poſſum, qvo luculentius obſervamus, ea qvidem habitudine Senſoria externa ad interiora organa & ſpiritus gaudere, & fibras nervorum eâ arte ſibi conſertas ac per longiores tractus extenſas, uno verbo, ita diſpoſitas eſſe, ut vel â levi ſenſibilium ictu commotæ earum extremitates impreſſionem factam ſub ſpeciei ſenſibilis vulgò nomine ad commune ſenſorium ſ. nervorum principium dimittant. Spiritibus enim animalibus ab organo ſub objecti impreſſione per nervorum canaliculos qvaſi retroactis, ab Anima ſentiente modo forſan vix explicabili illa organorum affectio ſeu modificatio, qvam ab objecto patiebantur hæc, percipitur: qvod videre, audire, tangere &c. ajunt.

§. II. Atqve has qvidem, qvæ in organis externis inchoantur, perceptiones ſenſus externos communiter

vocamus, ad internorum, utpote qvas etiam ſine præſentia & impreſſione objectorum & intrinſecus fieri, experientia innuit, differentiam. Minusq; feriet hoc dogma nonnullorum modernorum v. g. *VValdſchmidii Inſtit. Medic Ration. l. 1. c. 4. §. 7. p. m. 42.* dubium: nimirum minus recte Senſus in internos ac externos dividi, ex eo qvod Anima nullibi externe ſed interne tantum ſentiat, neq; motuum ab objectis externis concitatorum receptio vel ſpirituum determinatio in organo aliqvo externo proprie & ultimo fiat, ſed in Cerebri receſſibus penitioribus potius, i. e. impreſſio ſenſibilis non in ſenſorio externo, ſed in commun demum percipiatur; qvatenus diviſionis illius adeo famoſæ fundamentum petitum eſt à prima eaq; diſpari objectorum impreſſione, facta ſc. modo in organa immediate, tanqvam illi magis obvia ſ. externa, modo mediate & intervenientibus ſenſoriis externis, à qvibus, mediatoribus nervis, tanqvam canalibus transvehentibus, illa impreſſio ad Cerebri interiora ſ. ſenſorium internum qſ. propagatur. Proin Senſationem externam perfectam ſ. conſummatam qvidem ſine interna ſpeciei perceptione fieri vix poſſe, facile largior, prout nec internam ſine objecti per organa externa impulſu, & per conſeqvens harum forſan una ſine altera exiſtere neqvit, qvia tn. præter hanc ab extra ac intra continuatam impreſſionem ſ. perceptionem aliæ ſpecies internarum perceptionum, abſentibus etiam objectis externis, ſ. organis externis ab illis minus perculſis, fiunt, nempe in Imaginatione ac Memoria; diviſionem illam adeo ſolennem hactenus impugnare nolo, neq; tn. ſi impugnetur, pertinaciter propugnabo. Ne interim lis vana ſit de notionibus, diſtinctioni huic ſubſtituatur illa qvorundam v. g. *Pembeli de Senſibus internis* diviſio Senſuum in ſuperiores, qvibus Exteriores communiter dicti tanqvam miniſtri inſerviant, hinc inferiores dicendi.

§. III

§. III. Lubens enim fateor cum pleriſq; modernis Philoſophis v. g. *du Hamel Phyſic. Part. 3. c. 3.* oculo v. g. videndi, lingvæ guſtandi potentiam & ſic reliqvas ſenſationes qvoq; organis externis minus congruè aſſignari, niſi inchoative ſaltem. Sc. in oculo eqvidem radiorum viſivorum impreſſiones fiunt, in hoc prima fit ab illis ſpirituum commotio, hæcq; facultatem interiorem ſ. ſenſum communem ad illorum perceptionem, qvam ultimato videre dicimus, determinat: actio nihilominus Animæ, qva impresſio ſenſitiva percipitur, in ipſa hujus ſede intimiore, qvæcunq; demum illa ſit, exercetur. Igitur is tantum (ut *Gliſſonio de Ventric. & Inteſtin. Tract. poſt. c. 7. §. 4. p. 171.* loqvi placet) concrete Senſus dicitur, qvi præter Senſum externum ſ. organi externi modificationem Senſoriam partem Senſus communis, cui connectitur, aut ad qvam propagatur illa, complectitur, & cujus adæqvatum Sujectum eſt ſenſorium externum una cum illa Cerebri portione, cui hujus nervus inſeritur, ſ. potius à qvâ idem emanat.

§. IV. Et per conſeqvens nulla Senſatio perfecta dicitur, niſi à Cerebro percipiatur illa organo externo facta impresſio; dum, ſi aliis intenta Phantaſia eſt res, qvæ in conſpectu ſunt, non videmus, aut compellationem adſtantis non audimus, nec, qvamdiu Cerebrum ſomno ſepultum, ſonos aures ſubintrantes aut vellicationes externas ſentimus, utut organa externa ſenſibilium horum impresſiones revera ſuſtineant. Qvibus accedit Medicorum aliorumq; adſtantium obſervatum paradoxum, eos nimirum, qvibus crus, manus &c. amputata fuit, de acerrimo qvandoq; artuum perditorum dolore, qvam olim in his perpesſi fuerant, conqveri; ſine dubio, qvod in Cerebro, non in extremitatibus illis, utpote exſtirpatis, dolorifica fiat perceptio, reſuſcitato in hoc Senſorio externo motu ſimili, qva-

 lem

lem ab objecto dolorifico parti externæ olim facta impreſ ſio præſtabat.

§. V. Senſuum horum ſive externorum ſ. inferiorum in Scholis recenſentur qvinqve, qvem numerum impræſentiarum etiam admittam vel ſupponam, qvamvis diverſa ſint, qvæ illam dubium reddunt, aut is nondum adeo firmatus & aſſertus ſit, qvin, annotante Excell. Dn. Bohnio, Præceptore atq; Patrino meo ad Cineres usq; devenerando: *Circuli Anatomico Phyſiologici Progymnaſmate XXII.* ambigere de illo cuivis integrum relinquatur. Atq; hos qvidem ratione objecti, organi & percipiendi modi diſtinguunt; ut abſurdũ non citra rationem illum nuncupent, qvi dulce ſe videre, ſonum teſtudinis hujusque chordarum harmoniam deguſtare, moſchi fragrantiam tangere ſibi perſvadet. Hinc & ego forſan Paradoxus & tantum non abſurdus videbor Peripateticis, commune illud dogma profitentibus, ſi Tactum eqvidem unum inter qvinq; hos admiſero, reliqvos tamen qvatuor certo modo ſub moderamine Tactus ſtare contendero: qvatenus nulla rerum Species cæterarum, ad eoq; nec Tactus reliqvorum qvatuor Senſuum externorũ dum cum Viſu, Auditu &c. ſub communi illorũ genere ſtat Genus dici valet; i.e. ſanioris Philoſophiæ fundamentis maxime derogat, Speciem unam alterius Genus exiſtere.

§. VI. Verum enimvero cauſam mihi dicit contra hos ipſe *Peripateticorum Princeps lib. 2. de Anima c. 3. & de Senſu & Senſili c. 4.* ubi *Saporem*, Senſum, *unum ex illis eſſe*, ait, *qvæ Tactu percipiuntur, & lib. III. de Anima c. V. ipſum Guſtum Tactum qvendam* pronunciat; *c. 13.* demum addit, *nullum aliũ Senſum ſine Tactu haberi poſſe, corpus enim animalis omnis vim ſentiendi habere tangendo.* Et paulo poſt: *Cætera qvoq; Senſuum inſtrumenta Tactu ſentire.* Cui adſtipulatur *Julius Caſſerius de Organis Senſuum Proleg. c. I. & Lib. II. Sect. I. cap. 1. & Sect. II. c. 2. qvaſi Guſtus guſtabi*

abile nondignoſceret, niſi Guſtabile à ſpongioſo Lingvæ corpore con-rectaretur, neq; Olfactus organum odores exciperet, niſi rerum odoriferarum ἀναθυμίασις ſ. ſuffitus illud contingeret, idemq; de reliqvis Senſibus eſſe judicium, in qvibus peræq; Tactus, qvamvis non Mathematicus, Phyſicus tamen reqviratur.* Imo tandem concludit: *Qvid multis? Tactus eſt, qvi omnium Senſuum operationes perficiens ipſe ſolus nullius eget adminiculo.* Pariter qvoad recentiores Philoſophos, pleriq; horum in eo conveniunt, Senſus omnes diverſos Tactus ſ. Tactus diverſas ſpecies eſſe, harumq; diſcrimen ex diverſitate tangentium tantùm & contactorum pendere; ſ. ſenſus omnes inde ſolum excitari, qvod partes corporis noſtri per contactum alterius localiter moveantur. Vid. *Molinettus Diſſert. Anatom. & Pathol. Lib. 4. c. 1. Gliſſon. l. a. c. 12. Le Grand Inſtit. Philoſ. Natur. Part. VI. Art. 6. Svicerus Phyſ. Ariſt. Carteſ. Qvæſt. 369. Digby Inſtit. Peripat. L. 2. Lect. 18. & de Nat. corp. c. 32.*

§. VII. Ne tamen vel recenſitos multæ Eruditionis ac Famæ Scriptores hoc aſſeruiſſe, vel ego veſtigia tantorum Philoſophorum legens, temerarie & ſine ratione hoc Tactus in cæteros Senſus directorium perhibere videar, ipſum Senſationis modum, ſive ſub generaliore conceptu luſtretur, ſive per Senſuum ſpecialiora phænomena explicetur, hoc evincere, ſeqventibus oſtendam, modo prius me explicuero, qvid ſub Tactus nomine innuere velim.

§. VIII. Scilic. aliqvando Tactus, Contactus & Contrectatio penes Philoſophos Synonyma obſervantur, ſicqve hic naturalis audit, animali Senſationi contradiſtinctus, & ab hoc plane alienus: qvatenus hæc potentia ſ. modus percipiendi eſt Animæ ſenſitivæ objecta tangibilia, i.e. aſperum & læve, calidum & frigidum &c. ille vero à contiguitate nomen mutuatur, & non niſi in duorum corporum ſitu relativo ſ. habitudine horum tali conſiſtit, qva utriusq; ſuper-

ficies

ficies ſibi maxime vicina ſ. contigua reddatur. Qvamv Peripatetici hunc naturalem iterum in Mathematicur ſeu corporeum & Phyſicum ſ. Virtualem diſcernant, qv diſtinctio, cujus valoris ſit, mox dicetur.

§. IX. Qvo ſuppoſito demonſtrare annitar, nullu Senſum ſine Tactu poſterioris generis, ſ. absq; unione contiguitate corporis ſenſati & organi ſentientis, fieri, qv tenus horum poſterius à prioris actione ſ. impulſu aliqv patitur, adeoq; impetum ſ. impreſſionem hujus illud exc pit, qvam affectionem ejus ab objecto Contactum vocan ſ. qvæ ſpeciei Senſibilis tanqvam Entis ſemper realis ſ. m terialis primus atq; immediatus effectus eſt.

§. X. Neq; enim *Zabarellæ, Sennerto* aliisq; Peripateti cis adſtipulari poſſum, dum Senſus ſive organa horum a Objectis non per horum qvalitates materiales, ſed ſpiritu les ſ. intentionales affici docent, i. e. tales, qvæ ut dete minata ſimulacra & imagines ab objectis ſenſibilibus em nantes, puriores, ſubtiles & omni materia exutæ ſin Siqvidem animadvertente *Digbæo de Naturâ Corpor. c. 27. p. 31* à nullo illorum unqvam probatum eſt, dari omnino in re rum Natura tales res ſpiritales ſ. ſpecies intentionales i. *Primo* neq; origo & cauſa harum imaginum productrix h ctenus ſufficienter declarata fuit, qvamvis eam *Sueſſan* Deum, *Buccaferreus* cœleſtes intelligentias, *Zabarella* ipſ qvalitates ſenſiles ſui multiplicativas velint. Priores ſiqv dem binos Commentatores ipſe refutat *Zabarella de Senſ agente c. 3.* hujus vero ipſiusmet dogma vel ideo minus id neum dici meretur, qvod corpora ſenſibilia utpl. inerti & otioſa formas ejus modi nobiles ſuisq; formis exceller tiores depromere neqveant, & qvidem intra tempori punctum ſeu ſenſationis momentum; nec educi, ut commu niter ajunt, valeant è potentia ſubjecti, multo minus ex cra

ſiori

ris compagis & infiniti numeri corporibus ſine ulla in- rruptione Formæ adeo ſpiritales, ſ. univocus ſ. æqvivocus rum effectus dicatur. Neq; determinari poteſt, qvibus hiculis ad ſenſoria noſtra pertingant, an ſolitariæ per- mpant, an potius propagatione qvadam diffundantur? væ cuncta ſimiliaq; ſicut explicatu ita Intellectu qvoqve dua exiſtunt, hinc dubiam maxime reddunt hypotheſin.

§. XI. Qvod pariter *Secundo* præſtat, dum à ſpecierum qvalitatum harum intentionalium Patronis qvidditas ſ. tura earum haud perſpicue ſatis fuit declarata. Vix enim ncipi poſſunt illæ corporeæ ſ. diviſibiles, qvia dicuntur materiales, & ſpiritales in minima ſubjecti aut medii in- rjecti parte totæ reperiuntur; neq; indiviſibiles, ſ. inter rpus & ſpiritum ambigentes, alias Senſoria haud percel- rent, nec ſenſum moverent, neq: res extenſas exhibe- nt, qvod nihilominus in Senſatione fieri omnes experti tamur.

§. XII. Per conſeqvens & eo ipſo, dum objectum qvod- s, aut hujus qvalitates reales ejus materia intertextæ nſorium ſibi adæqvatum afficiunt, *neq;*, animadvertente *iſtotele l. 1. de Generatione & Corrupt. c. 6. ea agere & pati pro- e poſſunt, qvæ ſe mutuo tangere neqveunt, & Lib. 2. de Animâ . & 5. Senſus Alteratio qvædam Organi videtur i. e. c. 5. fit Sen- , cum movetur atq; patitur illud aliqvid:* Contactum non niſi rporeum objectum & ſenſorium intercedere palam fit, . ipſa Lux vel ut ſibi relicta vel modificata oculos per- llit, aër ſive æther â ſonoro agitatus auris tympanum brat, corpuſcula ſive miaſmata odorifera narium tuni- m interiorem vellicant, ſapidorum ramenta linguæ pa- lulas nerveas laxant aut conſtringunt, ac denique ſu- rficies corporum glabra aut hirſuta reliquaque attribu- tangibilia cutem hujusve eminentiolas feriunt, cuncta

im-

immediatè & per contiguitatem arctisſimam ſeu impreſ-ſivam in organa ſua agunt.

§. XIII. Quamvis enim *Sennertus Epitom. Natur. Scient. L. VII. c. 1. p. 558.* Senſum Tactus non per qvidditates reales, ſed ſpiritales ſeu intentionales tantum affici, ſibi aliisqve perſvadere conetur, hinc idem de reliqvis, utpote illo minus terreſtribus, Senſationibus ſeqvi concludat: vix tamen conceptibus ſuis ex aſſe ſatisfacit, & in probando priore haud adeo felix exiſtit. Qvippe haud illa tantum materialiter agere dicuntur, qvæ ſimilem omnino qvalitatem numero aliam, in patiente producunt, alias enſis ſecans non ageret in carnes, qvas vulnerat, materialiter, ſed ſpiritaliter tantum, qvod abſurdum: ſed agit inſtrumentum vulnerans ſimulq; dolorem inferens per meram ſui corporeitatem ſeu compagem & hujus figuram acuminatam, ac motum huic impreſſum, cum qvorum neutro continuitas in membro ſoluta, & hinc emanans dolor vel numero vel ſpecie idem dici poteſt, ſed eſt dolor qvalitas ſeu affectio ab affectione teli lædentis toto cœlo diverſa. Præterea nec ideo Tactus organum ab objecto calido, molli, aſpero &c. virtualiter tantum affici dicendum, qvod non incaleſcat, non molleſcat, non induretur, &c. Sed ſufficit, ut inferius probabitur, partes materiales, ſi non ſenſibiles, certe inſenſibiles, pro ſui habitudine ſive modis diverſis qvoad figuram ſitum & motum organum evidenter immutari, qvod eſt, illos hoc tangere.

Tangere enim & tangi, niſi corpus, nulla poteſt res;

Ait *Lucretius*. Et eo ipſo, dum qvalitatum intentionalium exiſtentia in antecedaneis dubia reddita fuit, qva ratione qvod ſenſoria ab iis afficiantur, aſſeri valeat, haud apparet potiſſimum cum actiones corporeæ objectorum ad impreſſiones ſenſitivas formandas maxime ſufficiant.

§ XIV.

§. XIV. Et forſan in hoc hallucinari videntur Pe-
patetici pertinaciores, qvod non tam impreſſionem ſeu
ctionem objecti, qvam ipſum objectum ſenſibus percipi,
leoq; imaginem qvandam objecti ſibi fingant, cum nul-
ſpecies expreſſa organo inſit, aut in hoc relinqvatur,
ram ipſa Senſus actio, ſeu impreſſionis à ſenſibili factæ
erceptio.

§. XV. Nec locum hic habebit unqvam diſtinctio
cholis pariter ſatis freqvens, inter contactum corpora-
m & virtualem, qvorum illum, qvo corpora diverſa jux-
ı ſui ſuperficiem uniantur, immediatum ſeu mechani-
um, hunc, qvo diſtantia etiam, i. e. qvæ extrema ſeu ulti-
na non ſimul habent, ſe invicem afficiant, mediatum ac
hyſicum nonnulli ajunt; & ſub poſteriore qvædam ſen-
ibilia v. g. ſonus, colores & qvoad partem odores materia
ua evoluta omnimode exiſtant, longius à corporibus ſuis
iffundantur, ac in organa emanent. Siqvidem qvem
redimus ſonum à ſonante procul diffundi, non hujus,
ed aëris intermedii determinata percuſſio & ad aurem
lirectio eſt: nec ſpecies viſibiles oculum ſubeuntes ali-
qvid à materia radiorum diverſum, ſed radii Lucis à co-
orato determinate reflexi & in organi tunicis ac humo-
ibus refracti ſunt, adeoq; extra materiam nunqvam exi-
tunt, hinc nec oculum Virtualiter & mediate tantum
contingunt, ita qvidem ut hujus texturam ſeu compagem
nechanicam aliqvando evidenter lædant: Multo magis
& eo ipſo, dum odorata aporrhœas qvasdam odoriferas
ſeu miasmata nares ferientia demittunt, odores non ſine
materia ſua has ſubire ſponte eluceſcit.

§. XVI. Neq; qvando inter Medicos nonnulli v. g.
Fracaſtorius contagii morboſi tria genera conſtituunt, ſc.
per contactum, fomitem & per aërem, ſeu ad diſtans, a-

deo commode diſſerere videntur, dum, qvod mediante fo
mite & aëre propagatur, effluvium morboſum non mi
nus corporaliter ſeu materialiter afficit, ac qvod ex cor
pore morbo affecto in ſanum per immediatum utriusq
contactum traducitur. Qvippe in hoc caſu non qvidem
corpus ipſum ſolidum impurum aut humores pravi v. g
lue Venerea affecti, ſed miasmata minus ſenſibilia hin
emanantia alterius corpus inficiunt, ſicq; enim corporali
ter hoc afficiunt, ita ſi eadem interveniente vehiculo ſe
fomite vel ſpiſſiore v. g. ſaliva, liqvore genitali, veſtimen
tis, vel tenuiore aut fluidiore, qvalis aër, transportentur
materialiter ſine dubio agunt, licet compagis horum exi
litas ſenſus noſtros fugiat.

§. XVII. Omne igitur Senſibile, qvia & qvatenus ma
teriale, contactu corporeo in ſenſoria agit ſeu determi
natas illis impreſſiones præſtat, hinc ſine Tactu, ſive con
tactu materiali ejus perceptio fieri neqvit: adeoq; ve
ſub hoc ſenſu Tactum omnium Senſationum externarum
moderatorem ſeu fundamentum exiſtere, vel absq; ſenſi
bilis & ſentientis contrectatione mutua nullius harum
formalitas concipi valet.

§. XVIII. Evidentiora autem hæc evadent, ſi præ
terea oſtendero, nec Tactum ſenſitivum ſeu animalem a
reliqvis Senſibus ita diſcrepare, qvin his cunctis aliqvid
illius ſubſit, ſenſoria qvævis à ſuis objectis ſub ſpecie tangi
bilium modificentur, ſeu eousq; diſponantur, ut diſtincta
horum impreſſiones recipiant, ſeu per modum & modera
men Tactus organa cuncta ſentiant i. e. videant, audiant &c.

§. XIX. Sc. concipio eqvidem mihi ſecundum
dogmata Scholarum qvarumvis Tactum peculiarem (u
ſæpius innui) ſenſationum externarum ſpeciem, utpote
à proprio objecto & per proprium organum determina

tam

m, eamq; ad conſervationem animalium mx i me ne-
ſſariam, hinc nulli forſan horum denegatam : licet re-
varum unam vel alteram qvibusdam eorum deficere,
r experientiam *Ariſtoteles l. III. de Anima c. 12.* aſſerat, con-
metq; *Perrault Eſſais de Phyſiqve Tom. III. Part. 1. chap. 3. & 5.*
emplo cochlearum, oſtrearum, mytulonum, cancro-
m multorumq; inſectorum. Videtur tamen ejus ali-
id, annotante *Fracaſſato Epiſtol. de Lingva*, reliqvis ſenſibus
miſceri, ſeu qvamvis reliqvorum ſenſuum miniſterio
inus indigeat, illi nihilominus ſine Tactu haud fiant,
t ex ſuperioribus ex *Ariſtotele* & *Caſſerio* repeto) & hujus
aſi ſpecies ſubtiliores ſeu exqviſitiores ſint, proin eo-
m formalitas vix commodius, niſi ſub Tactus idea aut
alogia concipi ac exponi poſſit.

§. XX. Nolo hujus loci facere qvasdam ſpecies
ngibiles, calorem, frigus, aſperitatem, lævitatem &c. non
inus à reliqvorum Senſoriorum v. g. oculorum & Lin-
æ compage fibroſa ac à cute & hujus papillulis nerveis
nqvam Tactus organo adæqvato & proprio diſcerni,
c enim organi Tactus latitudinem immenſam, qvam
nſus hujus directorium in reliqvos innueret. Aſt ſicut
nſus externos cunctos qvædam ſibi propria, qvædam
ter ſe communia habere conſtat, ita qvatuor cætero-
m evidentiſſime obſervatur impreſſionem ab obje-
o factam excipiendi modus cum tangendi modo ſi non
em, certè huic valde ſimilis.

§. XXI. *VVilliſius* eqvidem de *Anima Brutorum Part.*
c. 10. falſam illorum opinionem pronunciat omnem, qvi
qvibusvis Animalibus Senſum Tactum ſolummodo aſ-
rant, qvod qvamvis Animæ ab objecto affectio qvævis
r contactum fiat, non una tamen nec eadem ubiqve
s ſit, qvæ organo applicatur, ſed qvotcunqve Senſibi-

 lium

lium typi inveniantur, tot etiam αἰσθητήρια eorum ἐκτυπ
exiſtant.

§. XXII. Qvod qvidem dogma ut planius redda
tria ſupponit, ſc. primo cujusq; Senſorium ſtructurâ eju
modi mechanicâ gaudere, per qvam particulas non qva
vis, ſed proportionatas tantum intus admittat, ade
ut inter atmoſphæræ variæ indolis corpuſcula tenuiſſ
mæ tantum auræ ſeu Lucis particulæ corpora pellucid
non opaca, trajiciant, & in organum viſorium convehan
tur; aliæ ſeu ſonoræ auris tantum tympanum verberen
ejusdem aëris ambientis particulæ exhalationibus odor
tis perfuſæ nares feriant &c. i.e. qvæ uni ſenſorio adæqv
tæ plerisq; aliis incommunicabiles exiſtant. Deinde v
riam in ſpiritibus animalibus ſibi concipit conſtitutione
ſeu apparatum, per qvam diſparitatem eorum alii, mag
nempe ſinceri ac nudi Tactus ſenſui ſufficiant, pro vi
puriſſimi ac velut cryſtallini ad oculos confluant, &
cæteris qvoq; Senſoriis Spiritus ſub determinatis διατάξε
modis deſtinentur. Qvibus tertio addit diverſitatem o
jectorum, per qvam eorum alia viſiva, alia guſtabilia, ſ
nora alia &c. exiſtant.

§. XXIII. Sed *priori* regeri poteſt, de qvo mo
dixi, ſc. organa ſenſitiva præter conformationem pec
liarem ſeu ſpecialem communem invicem gerere fibr
ſitatem ſive carneam ſive membraneam, ratione cuj
objectorum non ut viſibilium, audibilium &c. ſed ut ta
gibilium qvoq; occurſus ſuſtineant ſeu percipiant: ad
qvidem, ut ſenſoria cuncta non tantum præter viden
guſtandi &c. facultatem qvoq; tangendi habeant, ſed
dii qvoq; Lucis v. g. ſive ſimplicioris ſeu modificatæ, aë
particulæ ſonoræ, aut qvorumcunq; concretorum ſa
dæ, ut tales, organa ſua afficere neqveant, qvin ab his ta
gant

ntur, & fibrillæ eorum modo tendantur, modo la-
ntur.

§. XXIV. Conſentiunt ſiqvidem in hoc, ni fal-
-, pleriq; Philoſophorum, membra Animalium, ſenſuum
ercitio deſtinata, teneram valde & delicatam texturam,
1 ut aliis v. g. *Gliſſonio l. c. cap. 7.* loqvi placet, ſingularem
rarum, ex qvibus conpinguntur, irritabilitatem, qvam
nſitivam vocant, poſſidere, per qvam ab objectis
currentibus ſeu oblatis actu irritantur, ſeu in motus
criſpaturas extraordinarias cientur, qvales per nervos
commune ſenſorium usq; continuatæ hujus qvoqve
llos eisq; intertextum fluidum in motus determinatos
piunt. Dum itaqve papillarium Cutis eminentiarum
achinulæ à tangibili percelluntur, & qvidem ad certam
;q; fibrarum, ex qvibus hæ compinguntur, tenſionem
ajorem minoremve, pro varia objecti particularum fi-
ıra, ſitu, mole, atq; impulſu has commoveri & orga-
ım alterari, hancq; alterationem ſeu ſuccuſſionem ad in-
riora usq; extendi, neceſſe eſt, qvod tangere ajunt.

§. XXV. Et qvamvis hic determinare vix audeam,
1 tangibilium diverſa genera ſubjectum ſeu inſtrumen-
ım Tactus eadem æq; ratione afficiant, aſperum nimi-
ım ac læve pari modo, ac calidum & frigidum, & utrum-
ve perinde ac ſolidum & fluidum &c. multominus, an
valitates adeo variæ vulgo tactiles appellatæ, & ſpecie
aaxime diſſimiles omnes Tactûs objectum pari jure dici
veant: hoc nihilominus in aprico videtur, cunctas ea-
ım, qvibus in Tactus ſenſorium corpora hæc vel illa a-
unt, à ſitu, figura & motu potiſſimum particularum illa
onſtituentium prodire i. e. à modificatione harum ejus-
nodi, qva Senſorii fibras determinate laceſſunt, ſeu ad mo-
us tactiferos diſponunt.

§. XXVI.

§. XXVI. Qvoad figuram & ſitum minimoru
ſuperficialium lævium &aſperorum corporum diſparem
nemo dubitabit, cum illa lævia ſeu glabra deprehenda
tur, qvorum partes ſuperficiales aut obtuſiores exiſtun
aut adeò recte ſibi agglomeratæ ſunt, ut neutra earum e
mineat, neutra depreſſior ſit, qvemadmodum aſpera, qv
rum ambitus ſeu ſuperficies partes diverſæ ſeu inæqvali
eminentiæ & acuminatas magis obtinet. Æqvales itaq
vel inæqvales ſuperficiei partium impreſſiones organi fi
brillas ſine dubio vel lacerant vel inæqvaliter tendun
qvod aſperi, vel æqvaliter magis premunt ſeu demul
cent, qvod glabri immediatus magis effectus videtur.

§. XXVII. Motum nihilominus ſeu tangibiliun
ſub diverſo impetu factam impreſſionem inſuper Tactun
diverſimode moderari, adeo qvidem, ut pro diverſa hu
jus ratione glabrum ſub aſperi, calidum ſub frigoris ſpeci
excipiatur, Experientia edocemur, qva pannus laneus
holoſericum ſimiliave tela ſub contrectatione arctiore
lævia, ſub ſuperficiali, & qvæ manu magis ſuſpenſa fit
aſpera aliqvando judicantur; ac aër ore expiratur ſub di
verſa tantum labiorum plicatura ſeu oris externi confi
guratione, hinc diverſo efflationis impetu atq; direction
modo calidus modo frigidus exhalatur. Id eſt, motus h
tangibilium diverſi, ſi ab inſtrumento Tactus excipiantur
non poſſunt non in hoc varios motus ſeu ſui impreſſio
nem non ſine hujus fibrillarum nervearum determinat
agitatione præſtare.

§. XXVIII. Aſt qvemadmodum Tactum hun
organicum ſeu ad mentem *VVilliſii l. a. c. 11.* manifeſtun
forſan vocare liceret, ad differentiam privati ſeu latenti
ac ſimilaris magis, qvorum prior à nobis advertitur, &
ſpecies tangibiles ut tales per mechanicam Cutis nerveo

papilla

pillarem imprimis percipit, alter potentia ſenſitiva par-
m qvarumcunq; fibroſarum, ſeu fibrarum, tanqvam
rtium omnimode ſimilarium eſt, qvâ non tam aſperum
ævi, durum à molli, calidum à fridido, qvam congruum
i ab incongruo illæ diſcernunt, qvalis tamen uterqve
rum ſenſuum ab influxu animali promanat: Sic haud
eo inepte me illaturum confido, omnibus partibus ali-
id Tactus ineſſe, qvia omnium ac ſingularum harum
ræ à contactu objectorum commoventur, i. e. contin-
ntium congruitatem atq; incongruitatem percipiunt,
a ab hac irritantur. Proin qvamvis *VVilliſio* lubens con-
dam, variare ſenſoria diſtincta ſatis ſui conformatione,
r qvam oculus videat, non audiat, nares olfaciant, non
ſtent &c. hinc forſan reliqvas præter cutem papilloſam
rtes nec aſperitatem, nec ſoliditatem à lævitate & flui-
tate ſeu mollitie diſcernere: diſcernunt tamen calorem
rigore, congruum ſibi ab incongruo, & ab horum vario
pulſu in motus modo ſenſibiles modo inſenſibiles ma-
s cientur.

§. XXIX. Nimirum ex *Gliſſonio l. a.* firmum arbi-
or, motivam fibrarum facultatem, qvia per intervalla
ntum ac minus perpetuâ tendentiâ ſe exerit, ab irritabili-
te earum dirigi atq; determinari, qvæ neceſſario per con-
ptionem irritantis, aliqvid Tactus ſupponit, qvam
ſenſitivam & in illam, qvam Appetitus dirigit, diſtingvo;
turalem vero, qvalem *Gliſſonius* addit, omnimode exclu-
, qvod à ſenſitiva hæc ratione cauſæ Efficientis non dif-
rat, id eſt, utraq; ab anima ſenſitiva ſeu Spirituum anima-
um influxu dependeat, licet eam in organicam & ſimi-
rem diſpeſcere non abſurdum foret.

§. XXX. Atq; hanc perceptionem ſenſitivam in
mnibus partibus harumq; textura fibroſa concipere de-

C cet,

cet, proin in corde qvoqve, cujus ſyſtole & diaſtole mutu
à perceptione & cauſa irritante magis ordinata ſeu ſta
concitatur, qvemadmodum pariter pulmonum & muſc
lorum reſpiratoriorum tenſiones ac relaxationes alte
nantes. Par ratio eſt tunicarum ventriculi, inteſtinoru
& aliorum viſcerum fibroſorum, ſive motu naturali
perpetuo agitentur, qvem periſtalticum ajunt, ſive pr
ternaturali, ſtimulatæ nimirum ſeu irritatæ ab aſſum
plus minus in congruis, humoribus pravis, aut Spi
tuum turgeſcentia extraordinaria, ſive ab interna ſeu e
terna cauſa exorta.

§. XXXI. Nimirum ejusmodi perceptiones, hi
Tactus modos fieri, probabile eſt in ventriculo & inteſt
nis, ſi in ſpasmos excretorios, vomitum v. g. ac diarrh
am &c. à qvocunqve incongruo; in renibus, ureterib
ac veſica, ſi à calculo, grumo ſangvinis; &c. in naribus
à lympha acriore aut ptarmico; in pulmonibus & tr
chæa, ſi à ſimili lympha aut fortuito illapſis in motus e
traordinarios v. g. tuſſim, ſternutationem, ſtranguria
&c. cieantur. Qvo etiam ſpectat illa ipſa Spirituum anim
lium influxus perceptio, qvæ qvemadmodum reliqv
Senſus fugit, ita ſolo Tactu dijudicatur; ut evidentisſin
conſtat ex conſtrictione ſeu compreſſione membri alic
jus potentiore ac diuturniore, à qva hinc ſtupor & debi
tas paralytica pro tempore à præpedito Spirituum an
malium appulſu inducitur, ab ejusdem vero conſtriction
relaxatione ſeu compreſſionis ceſſatione per aliqvot m
menta puncturarum, in eadem parte & formicationis q
dam Senſus moleſtus ſatis percipitur, à renovato ſc. Sp
rituum influxu: qvæ Senſatio eousq: durat, donec men
brum animali illo fluido iterum undiq; æqvaliter turge
cat, ſeu æqvabili magis motu denuo hoc recipiat.

§. XXX

§. XXXII. Ex quibus cunctis duo præprimis eli-
ere datur, quorum primum, Senſum Tactus ſive perce-
ionem tactiferorum plus Univerſalitatis involvere, ac
actenus quidem creditum fuit: dum non cutis tota ſolum,
u per totum corporis ambitum expanſa ratione texturæ
iæ nerveo papilloſæ, ſed omnes partes fibroſæ ſeu tenſiles
mili percipiendi potentia gaudent. Alterum eſt, quod ex
riore ſequitur, nec organa Senſuum cæterorum hac po-
ntia deſtitui, per mechanicam illam fibroſam commu-
em; adeoq; nec hæc contactus objectorum propriorum
ve adæquatorum excipere, quin ab his ſimul a tangibili-
us proprie ſic dictis afficiantur, i. e. illorum ſenſationum
eutram ſine Tactus concurſu celebrari, ſeu ad objecto-
um horum ſingulorum exceptionem æque ac perceptio-
em aliquid Tactus exigi. Cujus ratione forſan cum *Syl-
ano Phyſ. ſpecial. Part. poſt. c. 5. §. 122.* ſi non unum tantum
enſum externum, Tactum nempe concipere liceret, di-
ti tamen quinque ſenſus totidem diverſi tangendi modi
um ratione dici poſſent, dum nullum corpus organo-
um ab alio corpore moveri valet, niſi tangatur; ſeu, hu-
us fibræ nerveæ ab objecto ſub ſpeciali cujuscunque ſenſus
leterminatione affici nequeunt, quin ſingula commove-
ntur ſub communi omnibus perceptione, qvam Tactum
icimus; i. e. motus ſpirituum in ſenſorio modificatur ab
bjecto, quæ modificatio nullibi ſine Tactu tanqvam Sen-
u communi ſive generali præter modificationem ſpecia-
em v. g. viſus, fit, qvalem ſc. à mechanica illius ſpeciali ſi-
e propria, oculi nempe, habet.

§. XXIII *Alterum*, qvod ex *VVilliſio* themati meo
epugnare videtur, eſt, qvam ille ſibi concipit, ſpirituum
nimalium ſive ſentientium diſparitas & qvaſi ſpecificatio;

per qvam in reſpectivos objectorum occurſus peculi
qvodam apparatu & appropriatis διατάξεων modis inſtr
antur, eosque non omnes pariter excipiant. Verum h
ipſa *VVilliſii* dogmata hinc inde reprimunt, dum anin
ſenſitivæ ſyſtaſin ſive fluidum animale ſemper unius ej
demque generis ſeu homogeneum magis idem pronu
ciat, ſive hoc Urinoſum ſc. *in Anatomia Cerebri & Nervoru*
ſive Lucis radiis aëri intertextis ſimile *de anima Brutorum*
bi concipiat. Neq; patet, qva ratione idem *VVilliſius* ſpirit
um animalium, quibus ſucculentiam ſive liqvoris forma
attribuerat, alios nudos Tactui, alios puriores ac cr
ſtallinos viſui, alios humore delibatos ac ſuffuſos Guſ
tui &c. inſervire, aſſerere qveat: ut taceam, hanc differe
tiam Spirituum Senſoriorum à Viris magnæ perſpicaci
tis Veteribus æq; ac Modernis eſſe exploſam.

§. XXXIV. *Tertium* Auctoris ejusdem eruditiſ
mi dubium qvod concernit, objecta eqvidem Senſuu
variare, atq; toto cœlo à ſe invicem diſtare, negari neqv
eo ipſo autem, dum diverſiſſima pariter ſunt, qvæ tan
mus, fluidum v. g. & aſperum, læve & calidum &c. ta
nihilominus percipiuntur, & dijudicantur cuncta, nec
ſibile, ſonorum &c. ſine qvalitate ſeu texturâ tactili eſt, a
concipi poteſt, prout modo evictum fuit, viſibile qvide
ut tale, Viſus, audibile ut tale, Auditus objectum adæq
tum ac ſolitarium admitto, Tactibilitatem tamen ſi
compagem ejusdem viſibilis ac ſonori, qva ſimul fibro
tatem Senſoriorum cunctorum movent eadem, & ſi
qva rei viſibilis, audibilis, odoræ &c. impetus excipi min
valebat, communem gerunt, cuncta adeoq; non vide
tur, non audiuntur, nec olfiunt ſine & niſi ſub qvoda
tangendi modo.

§. XXXV. Id eſt, aliqvid cunctis Senſuum ob
&

ſtis ineſt, qvod non viſibile, non guſtabile, non audibile, ſeu non Lux aut color, non ſapor, non ſonorum &c. eſt, qvod nihilominus Senſibile, & ſine cujus ſimultaneâ perceptione, nihil videri, nihil deguſtari valet: compages c. habitudo, textura, & motus impreſſibus omnibus Senſibilibus communis, qvalia, qvia non videmus, non deguſtamus, non audimus, percipimus ſeu ſentimus, tangere tamen ea videmur i. e. per modum Tactus aut certè huic affinem valdè.

§. XXXVI. Qvæ ut magis perſpicua evadant, & aſſenſum potiorem ſibi acqvirant, ſpecialius & per ſingula Senſuum genera erunt declaranda. Adeoq; primo Senſus *Tactus*, κατ' ἐξοχὴν ſic appellatus, diſtingvere communiter dicitur ſolidum à fluido, calidum à frigido, politum ſeu læve ab aſpero; aſt profecto non immediate, ſed qt. manus v. g. tangens in corpore aſpero particularum ſuperficialium ſitum inæqvalem i. e. alias eorum in monticulos elevatas, alias inſtar vallium depreſſas percipit, qvarum illæ Cuti profundius imprimuntur, hæ laxius & leviter tantum; glabrum undiq; molliter eam afficit, fluidum contingenti ſeu immerſæ promte, ſolidum minime, aut plus minus difficulter molle, illis intermedium, cedit; calidum motu ſuarum particularum Spiritus magis exagitat, & cutem laxat, frigidum eos denſat, ac conſtringit; Hinc Tactus Tactum præſtat.

§. XXXVII. Qvoad *Guſtatum* hunc ipſemet *Ariſtoteles* locis ſuperius allegatis Tactum qvendam ait; nec guſtabilium Senſatio ſine Tactus aliqvali concurſu fit: dum nimirum Lingvæ fibrillæ nerveæ ſeu papillares aliqvid conſtrictionis ſuſtinent ab acerbi admotione, leviter laxantur ſub dulcedinis impreſſione, roduntur ab acribus & ſalinis. Etſi, qvia hæc non unius generis, hinc diverſæ

 ſine

ſine dubio figuræ ſunt, eorum perforandi ſeu penetrandi ratio qvoq; diſcrepet, hinc in ſalibus qvoq; Sapores varii & in aromatis v.g. varia acrimoniæ genera deguſtentur i. e. aliter fibras illas guſtatorias ſubeant cubicæ, aliter hexagonæ, & acuminatæ magis figuræ Salia; nimirum juxta *Digbæum de Natura corporum cap. 27. & Inſtitutionum Peripateticarum lib. II. lect. 18.* alia pungendo, alia ſecando, alia verrendo, alia lævigando; qvas penetrationum diverſarum perceptiones diverſas totidem tangendi cum guſtatu modos appellare fas erit.

§. XXXIIX. *Olfactus* par ratio eſt, ſc. Volatiliora ſive leviora odoriferorum ramenta corporea ad nares elata non tunicam tantum harum nerveam contingunt, ſed eidem qvoqve imprimuntur, & ut ſui impreſſionem tactilem percipiat hæc, cum Cerebro faciunt, ſive hoc molliter titillando ſub ſpecie ſvaveolentiæ fiat, ſive impetuoſius & cum moleſtia irruentia graveolentium nimirum concretorum. Proin *olfactus ſenſus* non tantum annotante *Ariſtotele de Senſu & Senſili c. 5. medius eſt inter eos, qui tangendo ſuo munere funguntur, qvales ſunt Tactus & Guſtus, & inter eos qui intercedente aliqvo,* (medio) *cujusmodi ſunt Viſus & Auditus;* ſed odoris impreſſio fibras ſenſorii ſui proinde commovet, & immutat ac tangibilis compactioris; i.e. plus minus tendit ſive percellit.

§. XXXIX. Qvemadmodum nec huic Peripateticorum Anteſignano abſolute concedere licet, *Viſum* & Auditum interveniente demum medio fieri, ſive aliquod tertium inter objectum viſibile & audibile, & organa horum ſenſuum poſtulari, per qvod videat oculus, audiat Auris; prodeunt qvippe dogmata hæc ex falſis maxime hypotheſibus, ſive ſi mavis, erroribus. Dum ratione Viſus precarie ſatis videntur non minus ſpecies viſivæ intentionales *A-*

riſtotel-

ſtotelicorum, ac idola ſive imagines *Epicuri*, qvaſi hæ, neſcio
ua ratione, à lucido, colorato &c. emanantes per Ae-
em aut qvodvis diaphanum ad oculum videntem feran-
ur. Sed qvod ab hoc excipitur, ipſa Lux eſt, ſive à corpo-
e lucido v. g. Sole, candela, radio magis directo feratur,
ve ab opaci ſuperficie reflectatur, & hujus compagem
eferat, ſive inter reflectendum ſimul ad colores forman-
os refringatur.

§. XL. Qvamvis proin illam controverſiam inter
hiloſophos magnæ ſagacitatis ventilatam, neque adhuc
eciſam, decidere mihi vix præſumam, an Lux mera Qva-
tas ſive accidens, an Subſtaniæ æthereæ determinatus mo-
ıs, an materia qvædam ſubtiliſſima ſit? Illud nihilominus
ı aprico poſitum videtur, Lucem ſine motu locali vel
ctuali, à conatu ſaltem ad motum ſive impreſſione ad o-
ulos derivari, adeoque his non ſine violentia impingi,
ancque impreſſionem potentiorem per illorum tunicam
orneam & humores diaphanos ad retinæ usque tunicæ
brillas ſenſiles factam, motus determinatos his impri-
ıere, i. e. eas plus minus tendere. Qvarum tenſio-
um ſive motuum, utpote tangibilium, receptiones at-
ue perceptiones Tactus notione vel ideo omnium com-
ıodisſime explicare licet, qvod perinde ac organum Ta-
tus ſpecialius ſic dicti externum à vibrationibus corpo-
um appellentium varie afficitur, afficiantur quoqve villi
culi à vibratione particularum lucidarum commotarum
t impingentium ad Senſationem modo voluptuoſam us-
ue, v. g. â colore cæruleo, aut huic maxime cognato viri-
i, pro amœnitate ſua oculos qvaſi blande titillare, vel ut
ii loqvuntur confortare dicuntur; modo moleſtam ac do-
orificam v. g. à Luce potentiore ſive impetuoſius vibra-
am i. e. à colore albicante & rubro.

§. XLI.

§. XLI. Qvod vero tandem *Auditum* concerni ſub hoc qvoq; perceptionem tangibilis latitare, probab le eſt, non tantum, qvod prout de oculis modo annot vi, aures & has actuans fluidum animale, à ſonoris mod blanditias, modo moleſtias patiantur; illas ab harmon ſeu uniſono & octava, utpote in qva proportio ſoni a motum eſt ſimpliciſſima, qvæ ſimplicitas gratum par ſonum, it: à ſonis lenioribus; has autem à disharmon qvavis, aut a ſtrepitibus vehementioribus bombardaru majorum, tubarum bellicarum, tympanorum. &c. Sed ide inſuper, qvod ſonus ipſemet nihil niſi aëris motus trem lus atq; reciprocus ſit, qvi corpora nonnulla ad rupt ram usq; moveat, adeo qvidem ut ſcyphum vitreum p vocem humanam determinata ratione moderatam co fringi poſſe, ſuperiorum annorum experimento conſte qvod eum ætiologia ſua *Morhofius in peculiari Tract.* atq *Bartholus de Sono & Auditu*, Italico idiomate edito tradun & annotante *Perrault in libello de Sono* Gallice conſcrip *Part. I. c. 4.* ſonos tympani, tubæ bellicæ, aut chordaru panduræ majoris, ipſum pectus adſtantis ad tumorem tis ſenſibilem percutere, imo a ſtrepitu majore v. g. bo bardarum majorum feneſtras ædium adjacentium fra gi, qvid notius? qvemadmodum ab ejusmodi torment rum fragoribus ædificia aliqvando enormius concuſſa ova Volatilium fracta *Digbæus de Natura corporum c. 28.* t ſtatur.

§. XLII. Qvo ſuppoſito, ſponte ſua ſeqvitur, me branulam non tantum meatui auditorio ſub nomine ty pani protenſam, ſed reconditas etiam magis in aure pr fundiore nervi acuſtici lacinias a percuſſionibus his ſon ris tremorificis varie tendi, hasq; tenſiones illas diver mode irritare, ſeu ab his percipi. Qvas qvidem impre

ſion

ones atq; perceptiones Auditum dicimus, communes
men habent aures cum cæteris ſenſoriis cunctis, & ni-
l niſi contingentis ac contacti reciprocationes ſeu mu-
æ tendentiæ videntur. Qvorum hoc vel inde proba-
r, qvod, annotante *Morhofio de Syph. vitreo per certum huma-
vocis ſonum fracto*; *VVilliſ. Anim. Brutor. l. 1. c. 14.* & *Trans-
?. Philoſoph. Angl. n. 35.* ſint, qvi ſonos ſubmiſſiores & or-
narios non exaudiant, niſi in campanili aut inter tympa-
orum ſtrepiferos pulſus maxime conſtituti; tales nimi-
ım, qvorum auribus membrana tympani juſto laxior,
væq; non, niſi ſono & voce intenſiore debite tendatur,
u ad naturalem tenſionem reducatur, officium ſuum
ræſtat.

§. XLIII. Eo ipſo enim, dum Senſus omnes ſub
ercuſſionum harumq; perceptionum genere ſtant, ſeu
mni ſenſationi in nobis producendæ motus præeſt, ac
otentia tangendi in reliqvorum Senſuum organa ſe in-
nuat, dum & Lingva & nares & oculus & Auris qvalita-
um tangibiliũ pleraſq; non minus ac propria objecta per-
ipiunt, intermediis nempe fibris nerveis, ex qvibus ſin-
ula eorũ contexta ſunt Spirituum Animalium copiis tur-
idis, qvæ tanqvam chordæ inſtrumentorum Muſicorum,
voties externorum ictibus feriuntur, commoventur,
er conſeqvens 4. reliqvi ſenſus plus cum Tactu, qvam
ic cum illis commune habere videntur, eos aliqvid Ta-
ctus ſibi commune involvere, ſeu ſine Tactu non fieri pro-
abile redditur.

§. XLIV. Neqve enim, qvod conjecturis his op-
oni poterat, vel ſenſibilium vel ſenſoriorum diſparitas
alis ac tanta eſt, qvalem qvantamq; ſibi vulgus concipit,
qvatenus variis iiſq; interdum mirandis ſatis obſervationi-
us conſtat, Senſus unius objecti ab alterius organo non

 raro

raro diſcerni, i. e. aliqvid identitatis ſeu communis & c jecta & Senſoria intercedere. De coloribus cœcum qve dam Ultrajecti ad Moſam certis temporibus contactu gitorum ſuorum olim judicaſſe, ex ſuperficiei colorat rum nempe diverſo vel aſperitatis vel lævitatis grad prolixius refert *Boyle de Color. Part. I. c. 3* dum aſperrima ajebat ſuperficiem albi ac nigri, nigri tamen albi aſperi rem, glaberrimam rubri, cæteros colores prout ab extr mis longius recedunt aſperitate decreſcentes; cujus p radoxi rationem forte ſatis adæqvatam reddit *Leubnuzi Hypotheſi Phyſica nova in Theoria Motus concreti* §. 31. qvaſi a ba Luci convexitatem, nigra concavitatem magis ol vertant, unde illa reflectant, hæc abdant Lucem, & faci nigri minus planitiei, plus aculeorum ſeu eminentiaru habeat. Ut illius taceam, qvi oculis adeo captus, ut n ſolis qvidem claritate moveri potuerit, qviq; nihilom nus perfecte ſatis ac reliqvis ſenſibus inſtruebatur in ii qvæ ad oculi officium ſpectabant, ut ſc. chartis & latrun culis peritè luderet, globos miſſiles dextre torqveret, ſi milesqve ludos, in qvibus ferienda vel attingenda met proponitur, & qvorum peritia in aliis hominibus vividan oculorum aciem exactamq: manus librationem exigit perfecte calleret, per cubiculum directe ambularet, ver tens ſe ſubinde, poſtqvam ad extrema hujus perveniſſet menſæqve diſcumbens, ad aliorum morem aptiſſime ſ componeret, de hoſpitis advenientis ſtatim ac cum eo col locutus fuerat, ſtatura totiusq; corporis habitu absq; er rore judicaret, proinde ac alius qvispiam integro oculo rnm ſenſu fruens, cujus *Dygb. l. a. c. 28.* meminit.

§. XLV. Ubi pariter legitur de Nobili qvodam Hiſpanico nativitate adeo ſurdo, ut ne bombardam qvi dem auribus admotam & exploſam auditu perciperet, &

per

r conſeqvens muto qvoq;, qvi ab aliis prolata verba ulis percipiebat, adeo ut tandem a Sacerdote qvodam usq; edoctus fuerit, ut qvid alii loqverentur, intellige- t, & ita loqveretur, ut ab aliis ipſe intelligeretur, obſer- ito ſc. Viſu exactius in loqventibus motu organorum, ibus Vox formatur, & qvidem imprimis oris. *Qvare, qvit Scriptor ille fide dignus, modo non deeſſet Lumen, qvan- loqventes intueretur, absq; difficultate colloqvebatur, vocesq; antumlibet ſubmiſſe prolatas percipiebat, vidi ego ad ampli cu- uli ſpatium verba repetentem, qvod ipſe ne admotis qvidem au- bus audire poteram; ſin autem in tenebras conſtitutus eſſet, vel eum qvis averſa fronte alloqveretur, nihil penitus eorum, qvæ ebantur, intellexit.* Qvemadmodum etiam idem *c. 7.* nar- t, qvendam Joh. Leodienſem adeo emunctæ naris exti- ſe, ut de eſculenti cujuslibet ſapore ex odore judicaret, ribus procul perciperet, ubinam radices fructusq; ſalu- es, quorum eſu per totidem annos, qvos in ſylvis trans- erat, victitabat, creſcerent, quale qvid de alio ſibi- et cognito pariter teſtatur *l. a. p. 317.* qvi odoratu pariter ſcernebat corporis cujusvis qvalitates, qvæ Guſtus ex- ini alias ſiſti debebant, ne pane quidem & cereviſia ex- ptis.

§. XLVI. Denique nec hoc argumentum ab aſſerto mprobando adeo alienum erit, qvod notat *VVilliſ. Anim. utor, L. 1. c. 11.* Tactum plerisque reliqvis Senſibus circa jecta ſua ambiguis criteria ſuppeditare certiora: ita ut uti Viſus larvam ſive ſpectrum à corpore vero diſtin- ere neqveat, examine per Tactum ſive contrectatione ta, res extra omne dubium ponatur; qvemadmodum lem olfactus & Guſtatus organa ſenſibilia ſua ſæpe re- dient, & propius admittere vereantur, niſi palpando lem prius tentata fuerint. Et eo ipſo, dum omnes qva-

D 2 litates

litates ſenſibiles nil niſi corporum habitudines ſint, qu
ex minimorum, ex quibus illa conſtant, figurâ, magnitu
dine, ſitu aut motu inteſtino emergunt, paradoxum m
nus cenſeri debet, ſi quas modificationes has Tactus im
mediate magis explorat ſive dijudicat, nec â reliqvis ſe
ſibus ſine Tactu, ſed ſub quodam potius Tactus mod
aut moderamine percipi ſuſpicemur.

SOLI DEO GLORIA.

COROLLARIA.

I. Qvoddam præternaturale eſt naturale. Imo

II. Omne præternaturale eſt naturale.

III. Sol videtur ante ortum & poſt occaſum.

IV. Radii ſolares non rectâ lineâ per aërem ad o culum noſtrum penetrant.

V. Nunqvam magis illuſtratur Luna, qvam in no vilunio, nec unqvam minus, qvam in plen lunio; ſicut nec Terra magis, qvam So in Capricorno, nec minus, qvam Sole i Cancro conſtituto, illuſtratur.

VI. Major interdum numerus minus, minor ma jus denotat.